

پایان نامه‌های دانشجویی، از منابع مهم پژوهشی به شمار می‌آیند. از این رو پژوهشنامه ادبیات کودک و نوجوان در نظر دارد دریچه‌ای به روی این آثار بگشاید و چکیده‌هایی از پایان نامه‌ها را درج کند. بدین وسیله، صاحبان ارجمند پایان‌نامه‌ها را به ارسال چکیده آثارشان برای پژوهشنامه فرامی‌خوانیم.

بررسی ادبیات آهنگین ایران، ویژه کودکان

نتیجه‌ها

در زمینه ادبیات کودکان با اشاره به راه‌گشایی‌های «شارل پرو» در فرانسه، «برادران گریم» در آلمان و سرانجام «هانس کریستیان آندرسن» نتیجه گرفتیم که «یونسکو» حس تفاهم بین‌المللی را منوط به تعمیم ادبیات

اگر ادبیات را که حالتی کیفی دارد با کلماتی محدود، به تعریف خاصی مقید کنیم، آن جنبه کیفی را به کمیت تبدیل کرده و در واقع ادبیات را تعریف نکرده‌ایم، بلکه تنها بخشی از آن را از گستردگی اولیه جدا ساخته‌ایم.

فرهنگس محمود کلاویه
پایان نامه کارشناسی ارشد، فرهنگس عالی شمیران
استاد راهنما، سعید خدیوی، ۱۳۵۶

کودکان می‌داند.

در بحث از پیشینه ادبیات کودکان در ایران به مشاهیری چون «ابوحامد محمد غزالی» و «ایرج میرزا»، «بهار»، «عشقی»، «صائق هدایت»، «فضل الله مهتدی»، «صمد بهرنکی»، «مهدخت دولت آبادی»، «ابوالقاسم فقیری» و از مؤسساتی نظیر «شورای کتاب کودک» و «کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان» سخن به میان آمد و انواع متعدد ادبیات نظیر: قصه، لالایی، نقل، متل، ترانه، چیستان و شعرهای کودکانه در زمینه‌های خاص، مورد توجه قرار گرفت.

با توجه به تعاریف متعدد ترانه، تصنیف، سرود، ترانه‌های عامیانه و... به شمول ادبیات آهنگین و تعریف خاص آن اشاره شد. ادبیات آهنگین را نشان دهنده و در برگیرنده تمامی آنچه را که در ادبیات گذشته و کنونی ما همبستگی بین کلام و موسیقی خوانده می‌شده و می‌شود، دانستیم. سپس تاریخچه‌ای از ادبیات آهنگین از آثار آریایی نظیر «اوستا» و «ودا» تا آثار عصر حاضر بیان شد. در زمینه وابستگی شعر و موسیقی این نتیجه حاصل گردید که وابستگی موسیقی ایرانی به شعر و یا کلام انکار ناپذیر است و جهت تلفیق کلام و

دایه‌ها و مادران، بازیهای عامیانه، لالایی‌ها و متلها، - کودک را با جهان پیرامونش آشنا می‌سازند و به تبع، میراث فرهنگی کشور حفظ می‌شود.

با اشاره به تاریخ پیدایش سرود گفته شد که کودکان با اشاعه سرود می‌توانند با مظاهر ملی و قومی خویش و در نتیجه به تعلق داشتن و وابسته بودن به تاریخ و فرهنگ کهن و سرزمین کهنسال خود آشنا شوند.

از بررسی سرودها نتیجه گرفتیم که این مهم مورد توجه و عنایت آهنگسازان و سرایندهگان قرار نگرفته است. دلایل این امر نیز ذکر شد و نمونه‌هایی از سرودهای متداول و مورد استفاده کودکان آورده شد.

سیر تکاملی ترانه‌های ویژه کودکان در ایران و نقش نهادهایی نظیر سازمان رادیو تلویزیون ملی ایران، کارگاه موسیقی کودکان و نوجوانان رادیو تلویزیون ملی ایران، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، وزارت آموزش و پرورش مورد نقت قرار گرفت و پراکندگی و تشتت چشمگیری در فعالیتهای مذکور مشاهده شد. سپس دلایل این امر بیان گردید و گفته شد که موسیقی‌های ساخته شده توسط نهادهای مذکور در اکثر موارد با ارزش، علمی و یا اصیل نبوده و صورتی بازاری داشته است. به این نتیجه نیز رسیدیم که اشعار ترانه‌ها معمولاً بدون توجه به شناخت کودکان و جنبه‌های عاطفی و پرورشی آنها سروده شده و صرفاً به منظور قافیه پردازیهای مبتذل و یا دادن پند و اندرزهای تکراری صورت گرفته است. البته ناگفته نماند که در بررسی مذکور به مواردی ارزشمند نیز برخوردیم.

در آخرین فصل رساله حاضر، بررسی تأثیر ادبیات آهنگین بر کودکان مورد توجه قرار گرفته است. با مشاهده داده‌های آماری در مدارس معین و نواحی مشخص آموزش و

موسیقی به سه صورت ممکن مواجه می‌شویم؛ - ساختن آهنگ روی قطعه شعر یا تصنیف آماده شده

- سرودن شعر یا تصنیف روی یک قطعه موسیقی از پیش ساخته شده

- ساختن کلام و موسیقی، به صورت همزمان از ترانه‌های عامیانه در بحثی جداگانه سخن به میان آمد و هر چند که نتیجه گیری قطعی حاصل نشد اما می‌توان چنین گفت که ترانه‌های عامیانه از پند و اندرزهای خشک اخلاقی جداست. در این ترانه‌ها بیشتر با جانوران و اعمال و حرکات و احياناً کلام آنان مواجه می‌شویم، که این ویژگی با خواست عاطفی کودک مناسب‌تر است و مورد توجه آنها قرار می‌گیرد.

در جوار ادبیات آهنگین و ترانه‌های عامیانه به اشعار محلی و ترانه‌های خاص روستاها اشاره شد و ویژگیهای ترانه‌های عامیانه به تفصیل مورد بحث قرار گرفت که به طور خلاصه از این قرارند:

- از لحاظ موسیقی فقط برای آواز یک صدایی به کار می‌رود.
- هارمونی ندارد.

- وزن اشعار آن، مختلف و هجایی است و اغلب به میل خواننده، کوتاه و بلند می‌شود.
- این اشعار عموماً ساده و روان هستند.

از نظر ساختمان موسیقی به طور کامل بین اوزان اشعار و ساختمان موسیقی پیوند بسیار نزدیکی وجود دارد.

تقسیم بندی ترانه‌های عامیانه از جهت موضوع، مقام و توجه کودکان به ترانه‌های مذکور به تفصیل مورد بحث قرار گرفت و نمونه‌هایی از ترانه‌های عامیانه برای کودکان آورده شد.

از بررسی ترانه‌های عامیانه نتیجه گرفته شد که اینگونه ترانه‌ها - همچون ترانه‌های

پرورش این نتیجه حاصل شد که متأسفانه موسیقی و کلام از نظر مربیان و کودکان مدارس، دو امر جداگانه تلقی می‌شود و نبودن امکانات مادی و معنوی اجازه توسعه و تعمیم این امر ضروری را نداده است.

پیشنهادهای کلی

پیشنهادهایی که مطرح می‌شود، به هیچ وجه کمال مطلوب و نهایی را منظور نمی‌دارد بلکه تنها با توجه به امکانات موجود ارائه می‌گردد. - نداشتن یک بایگانی منظم در سازمانها و مؤسسات مسئول در زمینه موضوع این رساله باعث شده است که نتوانیم به کلیه اقدامهای انجام شده برای برنامه‌ریزیهای آینده دسترسی پیدا کنیم. وجود یک بایگانی منظم در این مورد ضروری به نظر می‌رسد.

- شورایی نظیر شورای شعر و ترانه سازمان رادیو تلویزیون ملی ایران جهت تصویب موسیقی و کلام ویژه کودکان برای پخش و نشر ایجاد شود. این شورا علاوه بر صاحب نظران شعر و موسیقی از افراد مطلع در زمینه روان‌شناسی و تعلیم و تربیت نیز بهره‌مند باشد.

- سازمان رادیو تلویزیون ملی ایران به ساختن آهنگهایی مناسب با صدای کودکان توجه بیشتری کند.

- سازمان رادیو تلویزیون ملی ایران به گسترش و تعمیم بیشتر شعبه‌های کارگاه موسیقی کودکان و نوجوانان که نقشی فعال و چشمگیر در این زمینه دارند و موسیقی علمی ویژه کودکان و نوجوانان را توسعه می‌دهند، بیشتر توجه کند.

- کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان در امر ادبیات آهنگین و ترانه‌های ویژه کودکان

همچنان که به نوجوانان توجه می‌کند، خردسالان را نیز فراموش نکند.

- کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان می‌تواند به جای استفاده از صدای خوانندگان بزرگسال برای ترانه‌های ویژه کودکان، به تربیت و استفاده از صدای خردسالان اهتمام ورزد.

- از آموزش مستقیم به وسیله پند و اندرز در ترانه‌ها که باعث روی گرداندن کودکان از این گونه ترانه‌ها می‌گردد، خودداری شود.

- به پرورش مربیان با صلاحیت جهت توسعه و ترویج کلام و موسیقی ویژه کودکان توجه شود.

- به تربیت و تعلیم خردسالان از جهت موسیقی و کلام توجه بیشتری شود.

- وزارت آموزش و پرورش به موارد زیر توجه بیشتری کند:

- توسعه و تعمیم کلام موسیقی

- تهیه و توسعه و تعمیم سازهای ویژه کودکان

- استفاده از دانش آموختگان هنرستانهای موسیقی جهت تعلیم کودکان

- ساختن سرود برای کودکان

- توصیه به بازیهای عامیانه در ساعات ورزش آموزشگاهها

- در نظر گرفتن ترانه و موسیقی در برنامه‌ریزیهای آموزشی برای دبستانهای کشور

- به ترانه‌های عامیانه که نشان دهنده قومیت ایرانی است توجه شود و ترانه‌های ویژه کودکان از لا به لای آنها استخراج شده، جهت حفظ میراث فرهنگی، نشر و تعمیم یابد.

- سازمانهای مسئول از شاعران ویژه شعر کودکان برای همکاری بیشتر دعوت به عمل آورد.

کودکستانها و دبستانهای کشور مانند همکاران خود در سایر کشورهای جهان با برخورداری از معلومات موسیقی خواهند توانست از نتایج مثبت پرورشی این گونه فعالیتها بهره‌مند شوند و به این مهم پردازند.
- در صورت تحقق پیشنهاد بالا سازمانها و مؤسسات مختلف که اکنون در کشور ما به امر موسیقی ویژه کودکان می‌پردازند، می‌توانند با وزارت آموزش و پرورش همکاری کنند.

- سازمانی واحد، مسئولیت هماهنگی در امر ادبیات آهنگین ویژه کودکان را به عهده گیرد تا از پراکندگی و اختلاف کمی و کیفی فعالیتها جلوگیری کند. البته این سازمان واحد می‌تواند وزارت آموزش و پرورش باشد. در این زمینه کلیه مربیان را با موسیقی ویژه کودکان آشنا کند. همچنین در دوره‌های تربیت مربی ویژه کودکان خردسال، درسهایی را در این زمینه در نظر بگیرد. در این صورت کلیه مربیان

خواب از چشمان خواهد می‌پرد
باز هم گل می‌کند لب‌خندها
خندانان که در طبیعت مایلان می‌بازند
بیرسی و چشم‌ها را خواهد از این پرسی شود
هم گل می‌خورد از چشمان خواهد می‌پرد
بیلان هم گل می‌کند لب‌خندها می‌پرد
خندانان که در طبیعت مایلان می‌بازند
بیرسی و چشم‌ها را خواهد از این پرسی شود

